

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ ТА МЕНЕДЖМЕНТУ
КАФЕДРА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ
ЕКОНОМІЧНИЙ НАУКОВИЙ ПОРТАЛ НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
«ОДЕСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

СУЧАСНІ УПРАВЛІНСЬКІ ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ
АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВИ, РЕГІОНІВ ТА СУБ'ЄКТІВ
ГОСПОДАРЮВАННЯ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ
ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

МАТЕРІАЛИ
МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

10 листопада 2023 року

Одеса – 2023

УДК 657 (075.8): 339.486.4
JEL Classification: G3, M1, O1

Сучасні управлінські та соціально-економічні аспекти розвитку держави, регіонів та суб'єктів господарювання в умовах трансформації публічного управління: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (10 листопада 2023 року). — Одеса: Національний університет «Одеська політехніка», 2023. — 230 с.

Редакційна колегія:

д.е.н., проф. Філіппова С.В., д.е.н., проф. Балан О.С., д.е.н., проф. Буркинський Б. В., д.н.держ.упр., проф. Ворона П.В., директор Георгієв Райчо, д.е.н., проф.Гусаріна Н.В., д.е.н., проф. Добрянська Н.А., д.е.н., проф. Дога В.С., д.н. держ.упр., проф Корецький М.Х., к.н. держ. упр., д.е.н., доцент, проф .Кулінська А.В., д.е.н., проф. Лебедева В.В., д.е.н. проф. Липинська О.А., проф. Марсела Слюсарчук, д.е.н., проф. Ніколюк О.В., доктор хабіл. ек. наук, проф. Пармаклі Д.М., д.е.н., проф. Подольчак Н.Ю., проф. Стефан Пурічі, д.е.н., проф. Ткач К.І., проф. Шенк Райнер, к.е.н. ст.викл. Граціотова Г.О., к.е.н., доцент Свірідова С.С., к.е.н., доцент Сита Є.М., к.пед.н., доцент Шепель М.Є.

У збірнику представлено роботи науковців, фахівців-практиків, аспірантів, студентів, у яких висловлено результати теоретико-аналітичних досліджень та практичні пропозиції з питань сучасних управлінських та соціально-економічних аспектів розвитку держави, регіонів та суб'єктів господарювання в умовах трансформації публічного управління.

Тези надано в авторській редакції. За виклад, зміст, достовірність та якість наданих матеріалів відповідають автори.

Призначений для фахівців, науковців, викладачів, здобувачів вищої освіти.

<i>Слободян В.В.</i> Переваги та недоліки функціонування «сухих портів»	110
<i>Степанова А.В., Гусаріна Н.В.</i> Джерела фінансових надходжень до місцевих бюджетів як основа фінансової автономії регіонів	112
<i>Тараненко О.О., Дугієнко Н.О.</i> Зовнішня торгівля України в умовах війни	114
<i>Тетью А.Р., Науменко Ю.В.</i> Сутність та характеристика інвестицій для розвитку вітчизняної економіки	117
<i>Фербей Г.М., Рилєєв С.В.</i> Аграрний сектор як складова економіки України: сучасні реалії, стратегічні перспективи післявоєнного відновлення та розвитку	119
<i>Чеботарьова Н.М., Лисенний І.А.</i> Проблеми та перспективи розвитку малого підприємництва в умовах війни	121
<i>Шевченко А.А., Букрєєва А.В.</i> Інноваційні технології як фактор прискореного розвитку аграрних підприємств	123
<i>Яскевич А.О., Станєва К.С., Перерва П.Г.</i> Дослідження переваг та недоліків франчайзингу	124
<i>Яворський В.В., Лук'ячук К.П.</i> Роль організаційно-економічних важелів публічного управління на ринок транспортних послуг в Україні	127

СЕКЦІЯ 3

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ТА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

<i>Арбузова А.С., Граціотова Г.О.</i> Теоретичні аспекти управління змінами в державному секторі	130
<i>Балан Д.В., Граціотова Г.О.</i> Оцінка якості надання адміністративних послуг населенню в Україні	132
<i>Shepel M., Savchenko D.</i> The importance of digital learning tools in Ukrainian veterans' adaptation to social life	134
<i>Balan O., Shepel M., Chyzhevskiy Y.</i> The Importance of Public Administration in Ukraine's Tourism Potential Renovation in the Post-War Period	132
<i>Велика М.Д., Юричина І.А.</i> Удосконалення етики публічних управлінців	136
<i>Загалевиц В.Л.</i> Матеріальна і фінансова основа місцевого самоврядування	138
<i>Кириленко Г.О., Кулінська А.В.</i> Особливості дослідження потреб і викликів органів місцевого самоврядування під час воєнного стану	140
<i>Кириленко Г.О., Липинська О.А.</i> Сутність та історична еволюція місцевого економічного розвитку	142
<i>Лиса З.В., Кулінська А.В.</i> Позабюджетні джерела прибутків органів місцевого самоврядування	144
<i>Мазілка О.О., Граціотова Г.О.</i> Оптимізація адміністративного процесу в організації як стратегічний інструмент управління	146
<i>Наливайко Н. В.</i> Досвід країн Європи щодо надання адміністративних послуг на місцевому рівні	148
<i>Рубан Д.О.</i> Досвід децентралізації та розвитку місцевої демократії у країнах світу	150
<i>Сашко І. В.</i> Механізм залучення громадян до прийняття управлінських рішень на рівні територіальної громади	149
<i>Скрябіна Є.А., Кулінська А.В.</i> Зарубіжний досвід організації територіальних громад	154

Найвищий рівень децентралізації демонструють, перш за все, країни ЄС.

Основним вектором реформування публічного управління в країнах ЄС впродовж декількох десятиліть була децентралізація. Децентралізація здійснювалась в розрізі: політичної децентралізації, метою якої стало створення умов для долучення громадян до прийняття рішень; адміністративної децентралізації, яка забезпечує розподіл повноважень та відповідальності між різними рівнями влади; фінансової децентралізації, яка, через перерозподіл фінансових ресурсів, забезпечує формування доходів, достатніх для вирішення завдань розвитку на місцевому рівні.

Загалом існують певні відмінності у рівнях децентралізації країн ЄС:

кількість рівнів децентралізації у більшості країн ЄС складає два та три рівні, а найнижчим рівнем є рівень муніципалітетів. Загалом кількість рівнів залежить від розміру країни;

рівень децентралізації відповідно до індексу в різних країнах відрізняється (у країнах постсоціалістичних він переважно нижчий порівняно з іншими країнами ЄС).

І в усталених західних демократіях також відбувається перегляд місцевої демократії. Це відбувається по-перше, через відхід від попередньої моделі соціальної держави; по-друге, у зв'язку зі зменшенням ролі державного сектора; по-третє, у зв'язку зі збільшенням «відстані» між громадянами та представницькими установами, ознакою чого стало зменшення участі громадян у місцевих виборах [4].

У перехідних суспільствах, як зазначають Bucek J. та Smith B. [4], попередній досвід місцевого самоврядування був пов'язаний із застосуванням неефективних та недемократичних форм. Відповідно виник рух у напрямку децентралізації.

Процес розвитку місцевого самоврядування в країнах Центральної Європи відбувався поступально. На першому етапі було створено міцні інститути представницької демократії, а вже потім відбувалась розбудова місцевого самоврядування. Саме тому питання подальшої децентралізації та розвитку місцевої демократії є актуальними для реформування системи публічного управління в багатьох країнах.

Список джерел:

1. Sisk T. D. Democracy at the local level the international idea handbook on participation, representation, conflict management, and governance. International Institute for Democracy and Electoral Assistance (International IDEA) 2001. 256 p.

2. More about local democracy. [Ministry of Local Government and Regional Development. https://www.regjeringen.no/en/topics/elections-and-democracy/lokaldemokrati/the-mayor/id550479/](https://www.regjeringen.no/en/topics/elections-and-democracy/lokaldemokrati/the-mayor/id550479/)

3. Subnational governments in OECD Countries: KeY Data 2021 edition, 2021, p. 26. https://www.oecd.org/regional/multi-level-governance/OECD_SNG_Nuancier_2021.pdf

4. Bucek J., Smith B. New Approaches to Local Democracy: Direct Democracy, Participation and the 'Third Sector' Environment and Planning C: Government and Policy 2000, volume 18, pp. 3-16.

МЕХАНІЗМ ЗАЛУЧЕННЯ ГРОМАДЯН ДО ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ НА РІВНІ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Сашко І. В., здобувач другого (магістерського) рівня освітньо-професійної програми «Зв'язки з громадськістю», Полтавський державний аграрний університет, м. Полтава

Система взаємовідносин між владними структурами, органами державного управління та громадською думкою є одним із найвагоміших показників суспільного розвитку та демократії. Відомо, що чим активніше і повніше влада дозволяє брати участь

масам у суспільно-політичних процесах, тим демократичнішою та ефективнішою вона стає [1, с. 111].

Організоване громадянське суспільство робить важливий внесок у розвиток демократії та повагу до прав людини. У демократичному суспільстві повноваження щодо прийняття рішень наділені виборним представникам, які реалізують свої рішення через органи державної виконавчої влади на національному чи місцевому рівнях. Якщо повноваження, відповідальність і ресурси для розробки політики та розподілу ресурсів передані на рівень місцевого самоврядування, важливо, щоб ухвалення рішень спиралося на здорові політичні принципи і ефективні процеси планування. Європейський досвід засвідчує, що посилення прав громадян на участь у прийнятті рішень не тільки через обраних ними представників, а й через низку механізмів, сприяє більшому відображенню думок та інтересів громадян у процесі формування політики, що свідчить про його демократичний характер. Неурядові організації також збагачують процес прийняття рішень знаннями та досвідом. Коли в суспільстві існує різноманіття інтересів неурядові організації активно виникають щоб відобразити їх і при цьому можуть стати основним каналом залучення та участі громадян.

Органи місцевого самоврядування наділені повноваженнями щодо залучення громадян до участі у місцевому суспільному житті. Проте, розширення прозорості та відкритості їх діяльності, перехід від закритого для населення механізму прийняття публічних рішень до зрозумілого, оперативного і відкритого механізму підготовки, прийняття і реалізації тактичних і стратегічних рішень залежить саме від членів громади [2, с. 119]. У рамках цього підходу має здійснюватися в різних формах безпосередня та постійна участь найбільш активних представників місцевої громади в процесах публічного управління.

Політико-правові механізми участі громадян у державній політиці І. З. Харечко пропонує поділити на такі (їх можна застосовувати і на місцевому рівні): 1) механізми, що забезпечують прийняття рішень – вибори, референдум, механізм дострокового припинення повноважень виборних посадових осіб та органів влади, участь у реалізації регуляторної політики; 2) механізми, що не передбачають безпосереднього прийняття рішень – публічні консультації; громадське обговорення; народна ініціатива; членство в консультативно-дорадчих органах при органах влади; участь у вирішенні питань місцевого значення через членство в органах самоорганізації населення, участь у загальних зборах громадян та громадських слуханнях; громадська експертиза діяльності органів влади; участь у діяльності політичних партій та громадських організацій, а також звернення до органів влади [3, с. 10].

Кодекс найкращих практик участі громадськості в процесі прийняття рішень, розроблений Радою Європи у 2007 році, наголошує на двох взаємопов'язаних вимірах процесу залучення громадянського суспільства: 1) рівні залучення: від простого надання інформації до консультацій та діалогу і, нарешті, партнерства між неурядовими організаціями та державними установами; 2) етапи процесу прийняття політичних рішень: визначення порядку денного, розробка політики, прийняття рішень, реалізація політики, моніторинг та переформулювання політики [4, с. 125].

Функціонування механізму участі в системі публічного управління пов'язане з активізацією самих членів територіальних громад, що має базуватися на відповідних засадах їх діяльності, зокрема: самостійність (самоусвідомлення форми участі у вирішенні питань місцевого значення); відповідальність (члени територіальних громад дотримуються встановлених норм щодо участі в місцевому самоуправлінні); компетентність (реалізація права на місцеве самоврядування у сфері, у якій громадянин має спеціальні знання та досвід); реальність реалізації (з урахуванням усіх необхідних умов для вирішення питань місцевого значення) [2, с. 119].

Роль, яку можуть відігравати мешканці у процесі прийняття рішень, що визначають

розвиток їхньої громади, залежить від рівня участі громадян у місцевому самоврядуванні. Остання може варіювати від спостерігача (рівень «надання інформації») до просумента (рівень «громадське управління»). Необхідно переходити на найвищий рівень участі громадян, щоб сформувати у жителів відчуття справжніх творців майбутнього самоврядної територіальної громади, перетворити їх на просументів. Проте при цьому потрібно забезпечити попередні рівні («інформаційний зв'язок з громадянами», «діалог з громадянами», «партнерство з громадою»). Діалог влади та громадськості неможливий без обміну інформацією. Співпраця з громадою неможлива без попередньо налагодженого з нею діалогу.

Активність громадськості залежить від етнічних, культурних та інших характеристик населених пунктів та громад. На рівень активності членів громади впливають такі чинники: історичне минуле громади (стійка спільнота, що розселилася на певній території, сукупність різноманітних квазіінтегрованих соціальних груп у поселеннях, штучно створених із іммігрантів); характер суспільних відносин (тип, якість і міцність зв'язків між членами громади, які суттєво визначають готовність та інтенсивність участі населення у вирішенні проблем громади); орієнтація на традиції, що склалися; культурні традиції (конкретні кейси активної участі в громадських справах); конфліктне середовище; адміністративна дієздатність органів влади; лідерські якості, візія стратегії розвитку територіальної громади тощо [5, с. 10].

За підсумками реалізації Проекту «Забезпечення участі у прийнятті рішень на місцевому рівні» визначено такі п'ять факторів, що впливають на участь громадян у громадському та політичному житті на місцевому рівні: громадяни можуть (володіти ресурсами, навичками та знаннями для участі), хочуть (володіти почуттям причетності, що посилює участь), мають повноваження (отримують можливість брати участь), запрошені (мобілізовані для участі офіційними органами чи волонтерськими групами), надають відгук (спостерігають приклад того, як їхні відгук враховуються) [6, с. 26].

Отже, для досягнення результативної участі громадськості у прийнятті рішень на рівні місцевого самоврядування необхідно не тільки забезпечити реалізацію правових механізмів місцевої демократії, що регулюють участь мешканців у процесах місцевого самоврядування та практичну реалізацію можливостей залучення громади до управлінської діяльності органів місцевого самоврядування, але і заохочувати представників громади до прийняття спільних рішень, проведення обговорень, ознайомлення із засадами публічного управління тощо.

Список використаних джерел:

1. Коврига О.С. Взаємодія органів державної влади з громадськістю в системі державного управління України. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Державне управління*. Том 31 (70) № 2 2020. С. 109-114.
2. Шумляєва І. Вплив європейських норм партисипативної демократії на підвищення рівня участі громадян України в місцевому самоврядуванні. *Аспекти публічного управління*. Том 9. № 1 2021. С. 113-121
3. Харечко І. З. Політико-правові механізми участі громадян у процесі прийняття політичних рішень в умовах електронної демократії: автореф. дисертації дис. канд. політ. н.; спец.: 23.00.02 – політичні інститути та процеси. Львів, 2014. 16 с.
4. Кириленко О. Демократизація участі громадян у регіональному управлінні. *Журнал європейської економіки*. Т. 15 (№ 1). Березень 2016. С. 121-138.
5. Сергієнко О., Ватаманюк О. Громадська участь/залучення громадян. Депутатська діяльність в округах (навчальний модуль). К. : ІКЦ «Легальний статус», 2016. 92 с.
6. Публікація за результатами проекту Забезпечення участі у прийнятті рішень на місцевому рівні. URL: <https://mart-ngo.org.ua/wp-content/uploads/2019/04/unnamed-file-1-1.pdf> (дата звернення: 12.10.2023).